

252. Säby, Ösmo sn, Sotholms hd.

Pl. 1: B 673.

Litteratur: B 673, L 834. Ransakningarna 1667—84; G. Upmark, Sotholms härad 2, s. 13 f. (s. 10).**Avbildning:** P. Helgonius (i Peringskiölds *Monumenta Sudermanniae* och B 673).

Enligt *Ransakningarna* fanns »uthi Säby gärde en runsteen som ähr kullfallen». Såväl i Peringskiölds *Monumenta Sudermanniae* som i *Bautil* (och därefter hos Liljegren) förekommer den felaktiga namnformen »Stäby gärde», vilket säkerligen går tillbaka på Helgonius' anteckningsbok. Stenen omtalas icke i senare förteckningar över bevarade fornlämningar i Ösmo och är sannolikt förkommen.

Stenen var redan då den tecknades av Helgonius ett fragment, nedre delen av en ristning av samma typ som Sö 234, Sö 256 m. fl.

Inskrift (efter B 673):

+ u[i] isa × auk × raisa + stain × iftir + toka + bropur + sin + ku
 5 10 15 20 25 30 35

. . . . [þessa] ok ræisa stæin æftir Toka, broður sinn [goðan].

»... denna och resa sten efter Toke, sin [gode] broder.»

Formen [þ]isa, ack. sg. fem., visar, att där framför måste ha gått ett feminint substantiv, sannolikt *bro*. Inskriften torde sålunda ha meddelat, att »N. N. lät göra denna bro och resa stenen efter sin broder Toke». De sista runorna, 37—38 **ku**, äro snarast början av ett **kupan** *goðan*, adjektivbestämning till *broður sinn*; de tre återstående runorna ha kanske haft sin plats på stenytan utanför slingan, fastän Helgonius icke har observerat dem. Häremot talar givetvis i någon mån, att inskriften för övrigt har o-runan, ej **u**, som tecken för o-vokal: **toka**, **bropur**. Tänkbart vore givetvis också önskeformeln **kup hialbi** (jfr Sö 255) eller **kup hialbi ant hans**, ehuru det är svårare att tro, att så mycket kunnat stå på stenen och förbises av tecknaren. Jfr ett liknande **ku** i slutet av inskriften Sö 220.

Mansnamnet *Toki* förekommer även å Sö 49 och Sö 145 samt i flera andra svenska inskrifter: Ög 70, 104, 189 och 209; Sm 2 och 10; i Uppland: L 285 Bro, Esbro sn, L 667 Kålsta, Litslena sn, L 469 Angarns sn; i Västergötland: T 38 Töfta, Bjärby sn, T 86 Sals sn. Det har uppenbarligen varit vida vanligare i Götaland än i Uppland, och anmärkningsvärt är, att Södermanland har lika många belägg som Uppland. I Danmark är det ett av de allra vanligaste namnen i runinskrifter och medeltida källor. Också de medeltida beläggen i svenska urkunder äro tydligt koncentrerade till Småland samt Öster- och Västergötland. Enligt Brate (i: *Sveriges folk*, utg. av I. Flodström, s. 206) är *Toki* kortnamn till *Thorke*, med samma ljudsubstitution *t* för *þ* som i *Tola* Sö 179.

253. Vansta, Ösmo sn, Sotholms hd.

Pl. 197.

Litteratur: D 8vo 84. G. Upmark, Sotholms härad 2, s. 13; S. Boije, Anteckningar (ATA).**Avbildning:** Dybeck a. a.

Runstenen är endast känd genom Dybecks teckning och hans uppgifter. I *Svenska runurkunder* 2, s. 28 meddelar han följande: »Ett urgammalt minnesmärke, som visserligen borde iständsättas, är å förut nämnda Vansta bys skogsmark, der vägen från Klastorp till Ösmo kyrka löper